

10. Kommunikáció gesztusokkal, gesztusjelekkel

Érintett személy neve	
Kérdőívet felvevő személy neve	
Kérdőívet felvevő személy kapcsolata az érintett személlyel	
Felvétel dátuma	

A kérdőív célja

A kérdőív segítségével azt mérhetjük, hogy az AAK-oktatás során a gesztusjelek és gesztusnyelv bevezetése mennyire reális célkitűzés. Továbbá a kérdőív használható abban az esetben, amikor a személynek van már spontán vagy tanult gesztusjele, gesztusjelkészlete, és a tanítás további szakaszait, annak a környezetét és módjait próbáljuk meghatározni.

A kitöltés menete

A kérdőív egésze is kitölthető, de ha konkrét helyzetekre vagy egy-egy területre keresünk választ, egyes elemei külön is használhatók. Így pontosabb képet kaphatunk arról, hogy a személy milyen módon és környezeti feltételekkel képes a gesztusjelek használatára. Azok a területek is jól kirajzolódnak, ahol ez nehézségekbe ütközik. Így ez megfelelő részletességgel lehet támpont a fejlesztés további irányához. A kérdőívet minden esetben szakember tölti ki! A kérdőív a személyt jól ismerő egyén kikérdezésével, valamint strukturált és spontán megfigyelések alapján vehető fel. Amennyiben több személlyel való kikérdezésére is van lehetőség, akkor a kommunikáció egységes használatáról is képet kaphatunk.

Értékelés

✓ – teljesített item: pipálja ki, ha az adott itemet a személy képes viselkedésében minimum 80%-ban, különböző kontextusokban és partnerekkel is mutatni.

∖ – kialakulóban lévő item: tegyen fordított ferde vonalat, ha az adott item részben jellemző a személy viselkedésére (10–80%-ban megjelenik). Jellemzően csak bizonyos kontextusokban vagy partnerekkel, illetve prompt, és segítség kell ahhoz, hogy a készség a személy viselkedésében megjelenjen.

□ – nem teljesített item: hagyja üresen a rubrikát, ha az adott item nem, vagy kevesebb mint 10%-ban jelenik meg a személy viselkedésében.

NÉ – rövidítéssel jelölje, ha az adott item nem értelmezhető az életkor, a sérülés jellege vagy egyéb okok miatt.

NT – rövidítéssel jelölje, ha az adott itemre nem tud válaszolni, mert nincsen róla információja.

A) Gesztusnyelv használatához szükséges alapkészségek felmérése

Célja: a kérdőív első egysége abban az esetben használható, ha a személy kommunikációjának feltérképezése során felmerül, hogy a gesztusjelek, gesztusnyelv beépítése a kommunikációs folyamatokba hasznos lehet, de ezzel kapcsolatban még nincsenek tapasztalatok.

ITEM	Értékelés			Megjegyzés	Kimenet
	Dátum	Dátum	Dátum		
Alapkészségek					
Figyeli a környezetét.					
Személyekre figyel.					
Szemkontaktus kialakítására képes.					
Szemkontaktust spontán használ az interakció szabályozásában.					
Többnyire képes mozdulatainak kontrollálására.					
Különböző mozdulatokat megfigyel, utánoz.					
Összetett, több mozdulatból álló sorozatot is képes követni, utánozni.					

ITEM	Értékelés			Megjegyzés	Kimenet
	Dátum	Dátum	Dátum		
Alapkészségek					
Képes a differenciált karmozgatásra.					
Képes kezének differenciált mozgatására.					
Képes ujjainak differenciált mozgatására.					
Célzott mozdulatokat végez kommunikációs céllal, például rámutatásra képes.					
Arcmozgásai/mimikája jól differenciált.					
Tudatos jelzései elkülöníthetők az esetleges sztereotip mozgásaitól.					
Kimenet <i>Amennyiben a kérdések többségére pozitív válaszokat tudunk adni, a gesztusjelek, gesztusnyelv használata indokolt lehet a kommunikációs helyzetekben.</i>					

B) Gesztusnyelv értelmezésének lehetősége komplex kommunikációs igényű személyek számára

Célja: a gesztusjelek és gesztusnyelv értelmezésének megismerése komplex kommunikációs szükségletű személyek esetében.

ITEM	Értékelés			Megjegyzés	Kimenet
	Dátum	Dátum	Dátum		
Receptív					
Önállóan biztonságosan megül támla nélküli széken, zsámolyon.					
Különböző karmozdulatok differenciálására képes.					
Karmozdulatokat utánoz.					
Kézmozdulatok differenciálására képes.					
Kézmozdulatok utánzására képes.					
Gesztusjelet kezét vezetve értelmez.					
Gesztusjelet a segítő által mutatva értelmez (vizuálisan vagy taktilisan).					
Ha gesztusjellel jeleznek egy rutintevékenységet, képes azt a cselekvéssel összekapcsolni.					

ITEM	Értékelés			Megjegyzés	Kimenet
	Dátum	Dátum	Dátum		
Receptív					
Megérti ismert tárgyak gesztusjelét.					
Megérti ismert személyek gesztusjelét.					
Legalább két gesztusjelet megért, amiket tevékenységhez tud kapcsolni.					
Legalább két gesztusjelet megért, amiket képes tárgyhoz kapcsolni.					
Legalább két gesztusjelet megért, ami személyeket jelent számára.					
Több mint három gesztusjelet megért, amiket összekapcsol tevékenységgel/személlyel/tárggyal.					
Megért két olyan gesztusjelet, amiket ugyanazon a testrészen mutatnak neki.					
Több mint három gesztusjelet megért, amiket ugyanazon a testrészen mutatnak neki.					
Kimenet: <i>A gesztusjelek értelmezésének szintjét tudjuk feltérképezni, melynek segítségével a kommunikációs módszer használatának nehézségeit is pontosabban megállapíthatjuk.</i>					

C) Gesztusnyelv kivitelezésének lehetősége komplex kommunikációs igényű személyek számára

Célja: feltérképezni, hogy a személy milyen szinten képes a gesztusjelek kivitelezésére. Összehasonlíthatjuk eredményeit az értelmezés területén mutatott válaszokkal. Ekkor a gesztusnyelv kétoldalú kommunikációra való használatának szintjéről kaphatunk képet.

ITEM	Értékelés			Megjegyzés	Kimenet
	Dátum	Dátum	Dátum		
Expresszív					
Egy gesztusjelet képes a környezet számára értelmezhető módon kivitelezni.					
Legalább két gesztusjelet használ igényei kifejezésére.					
Három vagy annál több gesztusjelet használ igényei kifejezésére.					
Több gesztusjelet is használ, de azok pontatlanok, könnyen összetéveszthetők.					
Több gesztusjelet használ és azok pontosak, egymástól jól elkülöníthetők.					
Képes két gesztusjel kivitelezésére ugyanazon testrészhez kapcsolódóan.					
Három vagy annál több gesztusjel kivitelezésére képes ugyanazon testrészhez kapcsolódóan.					
Három vagy annál több gesztusjel kivitelezésére képes, amiket ugyanazzal a kéztartással kell mutatni.					
Kimenet <i>Képet kaphatunk a gesztusnyelv használatának szintjéről, de támpontot is nyújthatnak az itt kapott eredmények az egyéni fejlesztési szükségletekre.</i>					

D) Gesztusjelek alkalmazásának hatékony módja

Célja: megállapítani, hogy a személy számára a gesztusjelek használata mely módon a leghatékonyabb.

ITEM	Értékelés			Megjegyzés	Kimenet
	Dátum	Dátum	Dátum		
Csatornák					
Egy gesztusjelet képes a környezet számára értelmezhetően kivitelezni.					
A gesztusjelek értelmezéséhez a vizuális csatorna a legmegfelelőbb.					
A gesztusjelek értelmezéséhez a kezek vezetése és érintése, az ún. „kéz a kézben” technika a legmegfelelőbb.					
A gesztusjelek adaptációja minden esetben szükséges ahhoz, hogy képes legyen kivitelezni azokat (saját jelek szótára).					
Mimikával is jelez.					
Egyéb megjegyzés:					
Kimenet <i>Amennyiben az egyes itemeknél a válasz igen, vagy kialakulóban van, akkor azt a módot érdemes a gesztusjelek további használatánál, tanításánál megerősíteni.</i>					

E) Gesztusnyelv alkalmazásának területei

Célja: a kommunikáció során a gesztusjelek alkalmazásának lehetőségeit, területeit, mértékét mérjük fel. Támpontokat kaphatunk a fejlesztési szükségletekről.

ITEM	Értékelés			Megjegyzés	Kimenet
	Dátum	Dátum	Dátum		
Funkciók					
Egy gesztusjelet képes értelmezni.					
Egy gesztusjelet képes a környezet számára is értelmezhető módon használni.					
Gesztusjelek segítségével a rutinesemények előre jelezhetőek számára.					
Gesztusjelek segítségével személyek tud azonosítani.					
Gesztusjelek segítségével a változások előre jelezhetőek számára.					
Gesztusjelek segítségével kérdéseket megért.					
Gesztusjeleket használ alapvető igényei kifejezésére.					
Gesztusjeleket használ figyelemfelkeltésre.					

ITEM	Értékelés			Megjegyzés	Kimenet
	Dátum	Dátum	Dátum		
Funkciók					
Gesztusjeleket használ kérésre.					
Gesztusjeleket használ elutasításra.					
Gesztusjeleket használ élménymegosztásra.					
Gesztusjeleket használ információadásra.					
Gesztusjeleket használ információkérésre.					
Gesztusjeleket más kommunikációs módszerrel együtt használ.					
Gesztusjeleket egyéb funkciókra használ, éspedig:					
Kimenet Megtudhatjuk, hogy a gesztusjelek használatára milyen szinten támaszkodhatunk a kommunikációs folyamatokban, esetleg mely területek lehetnek azok, amelyek esetében egyéb alternatív kommunikációs módszer vagy eszköz bevezetése indokolt. Azokra a funkciókra, ahol gesztusjelek használata kialakulóban van, további fejlesztési célokat szükséges tervezni.					

F) Gesztusjelek használatának kontextusa

Célja: az egyéni szükségletek minél differenciáltabb megismerése a kommunikációs környezet kialakítása érdekében.

Ezt akkor érdemes kitölteni, ha a személy több mint két gesztusjelet használ közlésre és információfelvételére is. Ha csak egy gesztusjelet használ, abban az esetben érdemes mégis kitölteni, ha arra keressük a választ, hogy mi lehet a gátja a gesztusjelek bővítésének, az egyre változatosabb környezetben való használatnak.

ITEM	Értékelés			Megjegyzés	Kimenet
	Dátum	Dátum	Dátum		
Kontextus					
Több mint két gesztusjelet megért.					
Több mint két gesztusjelet használ közlésre a környezet számára is értelmezhető módon.					
Gesztusjeleket kommunikációs céllal csak megszokott környezetben használ.					
Gesztusjeleket használ kommunikációs céllal új környezetben is.					
Gesztusjeleket kommunikációs céllal csak ismerős személyekkel használ.					
Gesztusjeleket használ kommunikációs céllal ismeretlen személyekkel is.					

ITEM	Értékelés			Megjegyzés	Kimenet
	Dátum	Dátum	Dátum		
Kontextus					
Gesztusjeleket csak tevékenység közben használ, amikor a tárgyi környezet is segíti a kommunikációs helyzetet (pl. amikor az étel az asztalon van, akkor tudja mutatni az evés jelét).					
Gesztusjeleit kommunikációs eszközként a helyzettől függetlenül, rugalmasan képes használni.					
Nyelvi közegként használja a gesztusjeleket – gesztusnyelv-használó.					

Egyéb megjegyzések a gesztusjelekkel segített kommunikációhoz:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Felhasznált irodalom

- Erdélyi Andrea (2005): Gyakorlati útmutató II. fejezet. In: *Nézd a kezem. Egyszerű gesztusjelek gyűjteménye nem beszélő emberekkel való kommunikációhoz*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 316–342.
- Tóth Mónika (2009): Kommunikáció gesztusokkal, gesztusjelekkel. In: Kovács Zs. – Simonics B. (szerk.): *Gondolat-Jel. Jegyzet a fejlődésmenetükben súlyosan akadályozott személyek kommunikációs szakembere képzéshez*. 2. sz. melléklet. Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közalapítvány. Budapest, 162–166.